

משה סקאל טריטוריה

שם: משה סקאל
מקום לידה: תל אביב
מקום מגורים: תל אביב
שפת אם: עברית (שפת סבתא: צרפתית במבטא קהירי)
שפה שנייה, שפה שלישית: צרפתית, אנגלית
חולם בעברית עם שברי צרפתית
מתרגם אהוב: מרדכי אבי־שאול (לעברית), מרגריט יורסנאר (לצרפתית)
אמן שפה אהוב בעברית: דליה רביקוביץ, אבות ישורון
אמן שפה אהוב בשפה אחרת: מרסל פרוסט
ארץ מובטחת: הלוואנט

"אבי היה מתעורר בכל לילה בבטן כואבת. דקות ארוכות הוא עמד בשירותים ולא הצליח להשתין, אף טיפה אחת לא יצאה לו. כבר אז הוא היה אבי, ואני הייתי בתו, אבל חייתי רחוק ממנו, במקום שהיה מולדתי. אלא שמולדתו של אבי היתה מולדתי האמיתית, ואני לא הכרתי אותה, ממש כשם שלא הכרתי את אבי. וידעתי שבכל לילה הוא עומד שם, מעל האסלה, עיניו עצומות כדי שלא תברח לו השינה. ידעתי שהוא ממקד את המחשבה שם, במקום שמתוכו זה צריך לצאת, ושהוא חושב על מפלים ועל מעיינות במקומות רחוקים ואחרים, ושהוא נזכר בילדותו: באמו שהיתה מעירה אותו בלילות, ומול האסלה הוא היה דורך על רגליה כדי שיגיע לגובה הנכון וכדי שכפות רגליה החמימות ינעמו לו, תחת הרגליים. ואמו היתה מכווצת את שפתיה בחושך, וקול נעים כקילווח יצא מהן: פֶּשֶׁשֶׁשֶׁשׁ... פֶּשֶׁשֶׁשֶׁשׁ... וכבר אז, בגיל שלוש או ארבע, הוא התרכז ככל שיכול וידע שהלילה זה חייב לצאת ממנו, שאחרת לא יצליח להירדם, והוא פחד מהרגע שבו יחזור למיטה ומההתפכות האינסופית עד שיעלה הבוקר ויביא אתו שינה קצרה וכואבת. אמו החזיקה לו שם ובסוף זה יצא, על כורחו זה יצא, והפיפי שלו סימן טיפות שמחות על דופן האסלה, והאם מעכה את לחייו באצבעותיה והובילה אותו משם עטור ניצחון בחזרה לחדרו,

שם אחיו ואחיותיו ישנו שנת ישרים וחלומותיהם נשטפים מהם כמו שתן. ואבי נשכב על המזון ונרדם מיד, עד הלילה הבא, עד העמידה הממושכת הבאה מול האסלה, והכישלון, וההתאפקות, וכאבי הבטן, והבדיקות אצל הרופא והאיומים של אביו והסטריות והבכי, והדמעות שלפעמים עזרו לשתן לצאת ולפעמים כלאו אותו כמו מים שמתדפקים על האדמה, במעמקי האדמה, מתדפקים ומבקשים לצאת לאוויר העולם. ואין פותח."

קונסולסיון חדלה מקריאתה וסקרה את הקהל. הם ישבו בשני טורים, האנשים שבאו להקשיב לה, היא דיברה אליהם באנגלית במבטא ספרדי כבד, וכל מחוותיה היו מחוות ספרדיות. היא לא הכירה התנהלות אחרת.

עשרים דקות קודם לכן היא פילסה ביניהם את דרכה, לבושה בשמלה שחורה הדוקה ונעולה בנעלי עקב, פסעה אל הבמה, התיישבה מאחורי השולחן וגחנה מעט קדימה, להיטיב את המיקרופון. רגליה העבות, שלא הספיקה לעטות עליהן גרבי רשת, נגלו מתחת לשולחן ונטו הצדה כמו השתברות של כפית בכוס תה. מחשופה גילה את קעקוע האות P במרומי שדה השמאלי. שערה השחור, המפורסם, נערם על ראשה, ותלתל נפל על אחת מעיניה. היא שרובה את שפתה ונשפה בו בכל כוחה.

היא שָמחה לראות שבא קהל לאירוע הקריאה שלה, במיוחד מפני שהיתה זקוקה לכסף. אמנם, הפרופסור שישב לצדה על הבמה והציג אותה בפני הקהל סיפר שהיא מכרה בגרמניה לברדה מאתיים אלף עותקים מספרה האחרון, התאפקות, אבל האמת ניתנת להיאמר: כסף לא היה לה. את השהות בארה"ב היא מימנה באמצעות ה"רידינג" הזה ובזכות שני "רידינגס" נוספים שארגנה לעצמה מראש במדינת אילינוי.

קונסולסיון שהתה בארה"ב כבר חודשיים. היא הגיעה לעיר קטנה במערב התיכון כדי להשתתף בתוכנית סופרים בינלאומית, שם גרה בקמפוס שורץ סטודנטים אמריקאיים בני שמונה-עשרה שלא ידעו מי היא ולא נפלו להגליה, והיא היתה מוכרחה לייבא לשם זֶכֶר, פשוטו כמשמעו. הפרופסור הפֶּליט היה מושלם לתפקיד שייעדה לו. תוך יומיים מרגע שזימנה אותו מניו יורק — הוא הגיע על אופנועו הגדול אל שדות התירס. הוא נשרך אחריה ברחובות הקמפוס, הדביק את שפתיו לשפתייה על מעבר החצייה, סיפר לכל מי שרצה לשמוע שקונסולסיון שינתה את פני הספרות הספרדית.

היא נשמה עמוק והמשיכה: "יום אחד עברה המולדת של אבי לידיים אחרות, והוא נאלץ לברוח ממנה. בסוף שנות השישים, בעיר טרוֹוֶהוֹ, לא הרחק מגבול פורטוגל, פגשה אמי בגבר צעיר. הוא היה פליט שהגיע לשם מארץ שחונה ומסוכסכת במזרח התיכון, ארץ אחת שהיא למעשה שתיים. בעצם, הוא היה פליט מטעם עצמו. הוא ויתר על אזרחותו מטעמים אידאולוגיים והשאיר מאחוריו את בני משפחתו, שקיבלו על עצמם את אזרחותה של המדינה הכובשת. ושם, בטרורחיו שבחבל אַקְסֶטְרֶמְדוֹרָה, האומלל במחוזות קסטיליה, שם הכירו השניים והתאהבו זה בזה, ואהבתם היתה חטופה אבל עזה. כעבור שבועיים המשיך הפליט לדרכו והשאיר בבטנה של הספרדייה למזכרת את קונסולסיון הקטנה. אותי."

הילדה ואמה מעולם לא ראו עין בעין. לא היה להן אותו המזג. קונסולסיון היתה פרועה ובערה כל הזמן ככדור אש, ואילו האם היתה קלושה, צוננת וממעטת בדיבור ובמעשים. בימים הארוכים שבהם היתה הילדה קונסולסיון רצה כמוכת קדחת ברחובות העיר העתיקה, בשעות הרמדומים שבהן ישבה על קצה המצודה, בינות לשיני הצריח, ולטשה את עיניה לרחובות, היא הגתה בו, באביה הפליט שלא הכירה, ופניו עלו בעיני רוחה והיו דומים לשלה עד להבהיל. והיא ניחמה את עצמה שגם היא דומה לו, וחיכתה ליום שבו ימצאו זה את זה. היה לה ברור שגם הוא מחפש אותה וגם הוא מייחל לה, ושיום אחד היא תפגוש בו והוא ידבק בה לאהבה.

מיום שהתחילה לצאת עם בחורים, חיפשה בהם – כמעט במודע – את אביה. בגיל שמונה-עשרה שינתה את שם משפחתה לשם משפחתו, ובינה לבינה אף אימצה לעצמה את מולדתו. אבל היא לא ביקרה בה מעולם: אולי משום שהחרימה את המדינה הכובשת כפי שאביה החרימם את מולדתו, ואולי פשוט פחדה לנסוע למקום ההוא, שנראה תמיד עולה כאש במהדורות החדשות. בכל שנה הבטיחה לעצמה שתיסע לשם, ובכל שנה דחתה את הנסיעה.

היא קראה ספרים על המולדת, דימתה את חייה שם כלוחמת חופש או דווקא כסוכנת רדיומה. היא חלמה לעלות לשם ורק לא ידעה איך: אולי תמצא לעצמה בעל מתושבי המקום, אולי תעטה על עצמה זהות בדויה. היא חשה הזדהות גמורה עם כמיהתם של בני עמה הפזורים ברחבי תבל לשוב למולדת ההיא, הלא היא מולדתה. תביעותיהם נראו לה מובנות מאליהן, המאבק האלים

שלהם היה בעיניה דרך הפעולה היחידה, והיא הקשיחה את לבה הטוב ושכנעה את עצמה שכך צריך להיות, ולא אחרת.

אלא שהדברים התגלגלו מהר מדי לטעמה. פתאום נראָה שמולדתה מצליחה להזדקף ולתבוע את תביעותיה מאומות העולם, ולשם שינוי התביעות הללו החלו להיענות. קונסולסיון ידעה ששם, באדמה ההיא, טמון מרכז הכובד שלה. ששם מחכים לה. שזהו ביתה. אבל שוב ניתנת האמת להיאמר: הדבר שהטריד אותה באמת היה משבר הכתיבה שבו היתה שקועה כעת, בעיר האמריקנית הנידחת שבה שהתה. דווקא שם, מוקפת בסופרים ובמשוררים שכתבו מבוקר ועד לילה – כתבו קטעי פרוזה בחדריהם המוסקים, כתבו שורות שיר לאורך הנהר בלילה, בעודם שותים ויסקי ומעשנים חשיש – דווקא שם יבשו מעיינות יצירתה. ימים שלמים היא סבכה ברחובות העיר הקטנה בפנים חמוצים, נושפת בתלתל הנופל על מצחה, ממששת בעצבנות את ה-P המקועקעת על חזה, גוררת רגליים.

בכל לילה היא קמה מתוך שינה ואז רבצה שעות ארוכות על האסלה, ממש כמו אביה. אף טיפה אחת קטנה לא יצאה לה שם. בלילות הארוכים האלה, ועד הבוקר חשבה עליו. ובימים היה גורלם זהה: התאפקות, בדיקות, כאבי בטן, ומים שמתדפקים ומתדפקים ואין פותח.

אבל כשתם ה"רידינג" והקהל מחא כפיים, אחרי שניגשו אליה כמה נשים כדי שתחתום להן על ספרה, משך אותה הפרופסור הפליט לפינת החדר וגילה לה שהוא חיפש בחשאי את אביה, וגם מצא אותו. קונסולסיון בהתה בו במבט אטום ולא אמרה דבר. שנים ארוכות היא דמיינה בהתרגשות את הרגע שבו האב פשוט יופיע בחייה, ותכננה מה תאמר לו. אבל עכשיו – דווקא עכשיו – לא חשה דבר. "אתה מבין", רצתה לומר לפרופסור, "אף פעם לא חשבתי לחפש אותו בעצמי". במקום זאת הציגה לו כמה שאלות בנימה עניינית, ונדהמה לגלות שאביה חי באחד מפרוורי שיקגו, מרחק כמה שעות נהיגה מהמקום שבו שהתה כעת. והרי בשיקגו ייערך אירוע הקריאה הקרוב שלה! היא נשקה לפרופסור הפליט לשלום ולא שעתה לרמזיו שתזמין אותו לחדרה, אף שהבחינה בהם היטב.

כעבור שעותיים קמה משינה קשה ומסוכסכת. היא התיישבה והתחילה לכתוב. הרבה זמן כתבה. נתח נכבד מחייו של אביה כתבה, וגם את חייה. במשך שעות ישבה על כיסא העץ, ליד החלון המשקיף לנהר, וכתבה. כאבי בטן תקפו אותה והיא המשיכה לכתוב. הנשימה קשתה עליה והיא המשיכה לכתוב.

בסופו של דבר, לקראת חצות, הניחה קונסולסיון את העט מידה וקמה. היא שבה ולבשה את השמלה, יצאה מהחדר והלכה לשם, לנהר. עננים שחורים נאספו מעל לראשה. ובבת אחת התחיל להכות בה הגשם. היא הפשילה את שמלתה וכרעה. ובזמן שהמים חלחלו אליה וממנה היא ידעה שלא הרחק משם, במקום שהיה לו לבית, עומד אביה ומצליח סוף-סוף להתרוקן, וטיפותיו השמחות מקפצות ממנו שם ורוקדות במעמקי האסלה. ופתאום היא גם יכולה לראות בבירור את רגע פגישתם: הוא יישב ב"רידינג" שלה ללא תזוזה, ובסוף האירוע ייגש אליה ויציג את עצמו, והיא תלך אותו לפינת החדר, והוא יישק סוף-סוף למצחה ויאמר לה מילת אהבה אחת.